N°. 21. Donderdag 23 Mei 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . . f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Inhoud van dit nummer.

Bekendmaking. — De Zending op de Talaut-eilanden (met 3 cliché's). — Tentoonstelling van Kunstnijverheid en volkskunst te Dordrecht (met 3 cliché's). — De Ministrieële Schipbreuk (met cliché). — Uit de Oost-Indische Mail. — De Wadoek „Pridjetan" (met cliché). — West-Indië (met cliché). — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Van het Informatie-Bureau.

Bekendmaking.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging Oost en West verzoekt aan personen, die genegen en in staat zijn voor bedoeld Bureau een beknopte uiteenzetting (om in brochurevorm te worden uitgegeven) te schrijven over den werkkring en de vooruitzichten bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië, dan wel bij de tabak-cultuur ter Oostkust van Sumatra en op Java of over de betrekking van machinist bij verschillende nijverheidsondernemingen in N.-I., zich te willen aanmelden bij den secretaris van genoemd Bureau, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Het honorarium bedraagt *f* 40.— per vel druks van 16 blz.

Namens het Informatie-Bureau:
E. VAN ASSEN, *Voorzitter.*
J. L. VAN GENNEP, *Secretaris.*

De Zending op de Talaut-eilanden.

Aan Het Penninkske, maandblaadje, uitgaande van de hulp-vereeniging der Utrechtsche Zendings-vereeniging, danken wij de drie volgende kiekjes, die een beeld geven van het zendingsveld te Liroeng.

Het eerste doet ons een blik slaan op de zendingswoning aldaar, waar omheen nu een geheel complex gebouwen gaat verrijzen. Voor den g o e r o e werd het vorige jaar een aardig huisje gezet en door de vriendelijke zorgen van de echtgenoote van zendeling Stokking gezellig ingericht met gordijnen en platen. Om het g o e r o e-huis staat een flink erf, waar een 20-tal klapperboomen geplant zijn, die een onontbeerlijk deel van de voeding der bewoners uitmaken. Verder zien wij bij de zendingswoning een stuk grond, bestemd voor een ziekenhuisje. De teekening ligt gereed, met den bouw zal nu wel spoedig een aanvang worden gemaakt, dit werk ligt den zendeling bijzonder na aan het hart. De leerling-diacoon, die met de leiding van dit huis zal worden belast, krijgt op het oogenblik zijne opleiding in Djocja. En tegenover de zendingswoning is de grond aangekocht voor de nieuwe kerk.

Hoofdweg van Liroeng.

Zendingswoning te Liroeng.

Er is echter nog slechts *f* 900 voor bijeengebracht eer die wensch in vervulling kan treden, zullen er nog vele offers moeten gebracht worden", zoo lezen wij in bovengenoemd blaadje, en verder o.m.:

„Na de Zondagsmorgens godsdienstoefening vereenigen zich ouderlingen, diakenen, koster, g o e r o e en soms ook gemeenteleden bij hun p a n d i t a, waar van allerlei besproken kan worden. Welk een aangename afwisseling geeft het, wanneer er eens iets nieuws uit Holland te vertoonen is, bijv. portretten van ons geliefd Prinsesje, of van het Koninklijk Gezin. Dan is het feest, want het hart der T a l a u r e e z e n klopt warm voor ons Koningshuis.

De naaischool van Zr. Stokking groeit en bloeit en breidt zich steeds uit, er komen heel wat leerlingen, die er een lange wandeling voor over hebben. Dat zij het op prijs stellen, blijkt wel o.a. hieruit, dat toen mevrouw Stokking een kort verblijf op Sangir had gemaakt tot herstel van gezondheid, alle leerlingen bij hare terugkomst op de gewone uren present waren, zonder dat zij een enkel bericht had behoeven te zenden. Sommige deden een heel rijtje centen in de bus voor de weken, dat ze niet kwamen!

Nu moeten wij evenwel niet denken, dat de toestand daar immer zoo rooskleurig is geweest. Toen Br. Stokking in 1909 aankwam, had dit ressort na het vertrek van Br. Pennings twee jaar leeg gestaan, en was er weer heel veel, dat door dezen Br. was opgebouwd, opnieuw in verval geraakt. Zoo goed als geen kinderen op de Zondagsschool, haast geen menschen in de kerk of catechesatie... bijna hadden zich onze vrienden eene andere woonplaats gewenscht! Doch met volharding, bleef de verandering ten goede niet uit: vorig jaar waren er reeds 40 trouwe leerlingen op de Zondagschool, terwijl de kerk door meer dan 200 menschen werd bezocht en het aantal leerlingen op de catechesatie gedurig stijgende was.

Is Liroeng dus de meest bevoorrechte negorij van het ressort, als woonplaats van het zendingsgezin, de anderen, 20 in het geheel, worden op de vele dienstreizen meermalen bezocht. En overal kon Br. Stokking getuigen: „de gemeenten gaan vooruit, het geestelijk leven neemt toe".

Het Kerstfeest werd op Liroeng gevierd met ruim 250 kinderen van Zondagscholen, ook uit nabijzijnde gemeenten, en met zooveel groote menschen, dat er meer buiten als binnen het schoolgebouw stonden! Hoe heerlijk was het daar, om dien verlichten Kerstboom en hoe genoten de kinderen! Heel lief klonk ook het kindergezang, maar het mooist was toch het eerste nummer, een „Eere zij God", dat door eene zangvereeniging uit Moronge werd uitgevoerd. Dit lied werd indertijd door de zoo jonggestorven Zr. van den Bovenkamp vertaald; en zoo spreekt zij nog nadat zij gestorven is.

Er had een goedgeslaagde conferentie plaats met Inlandsche voorgangers en onderwijzers, en een zendingsfeest, dat door circa 600 menschen werd bezocht. Dat waren heerlijke dagen voor Br. en Zr. Stokking.

„Een heerlijke zaak, die zending op Talaut", zegt wellicht deze of gene onzer lezers. En dat is zij ook ongetwijfeld, doch, vergeten wij niet, dat wij nu slechts de lichtzijde hebben gezien. Er zijn ook donkere dagen, dagen van ziekte en zorgen, dagen van groote teleurstelling......"

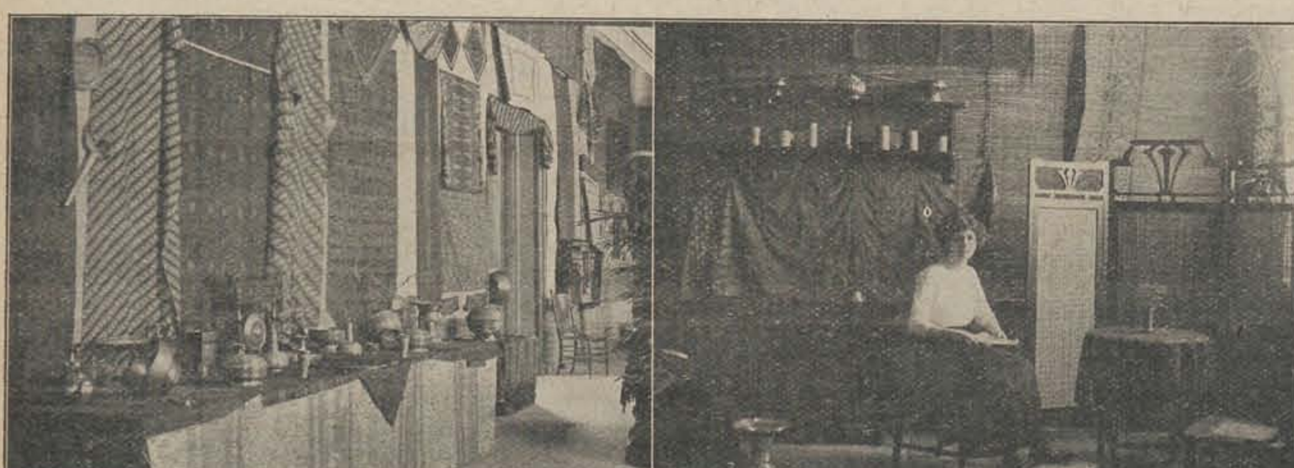

Vier Korra's gereed voor een wedstrijd aan het strand van Liroeng op Koninginnedag.

Tentoonstelling van Kunstnijverheid en Volkskunst te Dordrecht.

De N. Cour. (Avbl. van 21 dezer) schrijft o.m.: „Op onze wandeling door het gebouw Kunstmin, vinden wij, in den linker couloir boven, de inzending van „Oost en West" in verbinding met de N. V. „Boeatan".

Wat heeft de Vereeniging „Oost en West" zich tot taak gesteld? Het antwoord is gemakkelijk te geven, n.l. het versterken van den band tusschen Nederland en zijn koloniën. Dat zulks mogelijk is door tentoonstellingen, die de algemeene belangstelling in die koloniën bevorderlijk kunnen zijn, zal wel door niemand betwijfeld worden. Wel heeft het de Vereeniging aan tijd ontbroken zich in verbinding te stellen met de kunstnijveren in Indië zelf, maar zij was toch in staat een beeld te geven van de volkskunst door de medewerking van de N. V. „Boeatan".

O.-I. Afdeeling der Tentoonstelling.

't Kan niet ontkend worden, dat de kunstnijverheidsproducten onzer koloniën hier te lande onvoldoende bekend zijn en dat aldus het spreekwoord van toepassing is: onbekend maakt onbemind. De volkskunst ginds te helpen, haar een grooter afzetgebied te bezorgen, wat natuurlijk bevorderlijk zal zijn aan de welvaart van den Inlander en wat mede kan helpen tot nieuwen opbloei van die kunst, ziedaar wat de vereeniging „Oost en West" wil. We vinden dan op deze tentoonstelling proeven van vlecht- en weefarbeid, batik-, borduur- en kantwerk, aardewerk, allerlei metaalarbeid en snijwerk. Om met 't voorlaatste te beginnen: reeds in oude tijden, opgravingen hebben dit bewezen, moeten de bewoners van Java zeer bedreven zijn geweest in de bewerking van goud en zilver. En ook nu nog weten deze eenvoudige menschen met hun primitief gereedschap werkelijk kunstwerk te scheppen. Verschillende geëtaleerde voorwerpen in zilver en koper leggen daarvan getuigenis af. Met een scherp voorwerp is 't koperwerk bijv. eigenaardig en mooi ingetikt. Bij gegoede Inlanders wordt menig fraai stuk huisraad gevonden, hetzij van gegoten en gegeleerd geel koper, hetzij van geslagen rood koper. We zagen o.a. een sirihtoestel met benoodigdheden voor het betelkauwen. Oud gegoten koperwerk is mede vertegenwoordigd. Een Inlandsch huis, een tempel gelden als voorbeelden uit den tijd, dat van geen Europeesche invloeden sprake kon zijn. Voor snijwerk, zoowel in hout als in bamboe, ivoor en hoorn hebben de Inlanders blijkbaar bijzonderen aanleg; overal wordt deze kunst beoefend. Hier ziet men planten-, daar weer dieren-motieven op de bamboekokers van de Buitenbezittingen uitgesneden. Een groote, langwerpig vierkante doos, het lijkt haast in bijbelvorm, is een voorbeeld van prachtig Javaansch snijwerk in djatihout.

Eene jeugdige Kantmaakster uit Sluis (Zeeuwsch-Vlaanderen) ijverig met hare talrijke klosjes aan het werk in haar hoekje op de tentoonstelling.

Het aardewerk is van niet veel beteekenis. Daarin hebben de Inlanders het blijkbaar nog niet ver gebracht. Maar wat niet is, kan komen en daarop kan het Europeesche element ten goede werken. Aan borduur- en kantwerk wordt evenmin over het algemeen veel gedaan. Desniettegenstaande weten vele volksstammen met geïmporteerde kralen mooie versiersels te maken. Het baadje met kralen versiersels uit Midden-Borneo getuigt daarvan. Ook verstaan de vrouwen op Celebes en Sumatra de kunst om ragfijn naaiwerk (filet-tiré) te maken. Zij doen dit door het trekken uit fijn neteldoek van enkele draden en het daarna omnaaien van de daardoor ontstane openingen. Zakdoekjes en brise-bise met filet-tiré randen uit Palembang vertoonen hoe ringvlechtwerk, zoo uit de Preanger als uit Makassar, in den vorm van doozen en mandjes. Weefwerk is een geliefkoosde bezigheid van de Indonesische vrouwen; vooral die op de Buitenbez. hebben het zeer ver gebracht in de verschillende versieringsmethoden, w.o. vooral de toepassing van „ikat" een waardevolle plaats inneemt. Ook deze kunst draagt in iedere streek haar eigen karakter.

Opmerkelijk is, dat de meeste kleuren somber en stemming zijn, vooral bij het mooie batikwerk. Dat batikken is een kunst, geliefkoosd bij de voorname Javaansche vrouwen. Er zijn doeken uit de Vorstenlanden, zeer mooi van uitvoering, werkelijke familiestukken, welke slechts bij bijzondere gelegenheden gedragen worden. De overgroote rijkdom van Javaansche batik-patronen, juweeltjes van vlakornament en kleurdiepte, zijn, zonder overdrijving, niet te evenaren.

We hebben hiermede wel het voornaamste aangestipt van hetgeen op deze afdeeling bezienswaardig is. Zeker, we hebben niet in het bijzonder uitgeweid over het koffo-weefsel, nòch het gehad over de fijne wayang-figuren uit buffelleer kunstig gesneden of over de kleedjes, gemaakt van de vezels van ananas-bladeren, maar het meest sprekende hebben we toch op den voorgrond gebracht, waarom het „Oost en West" te doen is, en dat dan ook alle aanbeveling verdient."

De tentoonstelling blijft nog tot en met de Pinksterdagen geopend. Zij is een bezoek overwaard, en ook de stad Dordrecht heeft uit een kunstoogpunt veel aantrekkelijks. Geen wonder, dat velen er dezer dagen hunne schreden heenrichtten en ook wij er nu nog eens in het bijzonder de aandacht op vestigen.

Wij kunnen hieraan nog toevoegen, dat mevrouw Van Berkel—Sopers, als vertegenwoordigster van „Oost en West" den geheelen dag druk bezig is om den bezoekers van de Nederl.-Indische Afdeeling der tentoonstelling alles wat hun vreemd is, uit te leggen en de gewenschte inlichtingen te geven. Het gezellige hoekje der zaal, waar zij, toen nevenstaande foto genomen werd, even zat

Groote Kerk te Dordrecht.

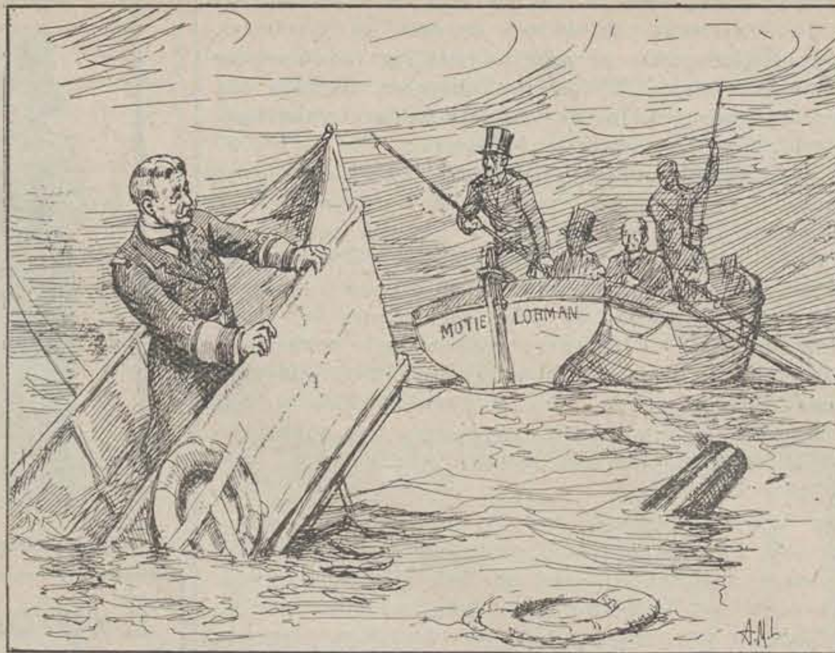
zulk kantwerk er uitziet. Vlechtwerk is zeker wel de oudste en meest verspreide tak van kunstnijverheid in ons Aziatisch eilandenrijk. Dit handwerk heeft zich tot een ware volkskunst ontwikkeld en iedere landstreek, iedere volksstam houdt er een eigen versieringskunst op na. We hebben er dan ook zoowel van het eiland Bawean, als van West-Borneo, van de Padangsche Bovenlanden en uit de Preanger Regentschappen prachtmatten gezien met ingevlochten en doorgevlochten patronen of ingestoken gekleurde versiering. Evenmin ontbrak het rotan-

uit te rusten, toont aan hoe goed en smaakvol tevens menig stuk Indische kunstnijverheid te benutten is, ook in Europeesche omgeving. De stoel- en schermbekleeding zijn bijv. van Sangireesch weefsel, het tafelkleedje en de gordijnen van Javaansch batikwerk, het bloemvaasje van Battaksch bamboesnijwerk, de bloempot van Djocdjaasch geslagen rood koper.

De ministrieele Schipbreuk.

Deze penteekening van den jeugdigen, Haagschen Kunstenaar A. M. Luyt, overgenomen uit de Gazette de Hollande), geeft een zinnebeeldige voorstelling van den jongsten minister-crisis, waarbij Z. Exc. Wentholt, als Minister van Marine ontslag nam, toen het voorstel tot aanschaffing van een nieuw oorlogsschip in de Tweede Kamer der Staten-Generaal schipbreuk leed.

's Ministers pantserschip werd door een overgroote meerderheid ongeschikt geacht voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Uit de O.-I. Mail.

Reorganisatie der politie. Het Soer. Hblad ontving bericht, dat de reorganisatie van het corps gewapende politie moeilijkheden ondervindt, vooral aan de Oostkust van Sumatra.

De oud-gedienden weigeren een nieuw verband, indien de nieuwe bepalingen blijven gehandhaafd.

Normaalcursus. Na een lezing in de Debatingclub, bijgewoond door een zeventigtal personen, waaronder tien Inlandsche vrouwen, is de Afdeeling Buitenzorg van den Normaalcursus opgericht. Mejuffr. Van Motman is presidente.

Van de Kali Besar. Naar De Javabode vernam, is een blok perceelen aan de Kali Besar, Westzijde, eigendom van den Chinees Ang Boen Hok, aan een Arabier verkocht voor de som van ongeveer 2½ ton. Het blok strekt zich uit van de Handelsvereeniging tot en met de kantoorlokalen van de firma Wiechert en Van der Linden. Eenige in deze rij gelegen perceelen behooren echter niet tot het eigendom van Ang Boen Hok, zoodat voor een betrekkelijk klein oppervlak 2½ ton is neergeteld.

In den laatsten tijd zijn de grondprijzen in de benedenstad aanzienlijk gestegen. Telkens weer hoort men van verkoop van gebouwen, die, nadat de trancsactie is afgesloten, tegen den grond worden geworpen, zoodat het den koopers blijkbaar om het vrijkomend terrein is te doen. Voor die oude woonhuizen worden reusachtige prijzen betaald, wat, in verband met hun geringe sloopingswaarde, wijst op de terreinschaarschte in onze kotta en de daardoor ontstane hooge grondprijzen", zegt het Hbd.

Rubbercongres. De voorzitter van het aanstaande Rubbercongres, de heer De Voogt, was 20 April j.l. van een reis naar de Buitenbez. te Batavia teruggekeerd en zou met de voorbereidende werkzaamheden voor het congres een begin maken. Mede ten behoeve van het congres zou de heer De Voogt weldra naar Europa vertrekken, meldt De Javab.

Voor de Chineesche Republiek. Door Chineezen te Batavia werden pogingen gedaan om een nationaal fonds te stichten om de jonge republiek uit haar geldnood te redden. Er zou hiervoor door een ieder gestort worden, afhankelijk van het inkomen.

Vóór dat de groote Chineesche feesten zullen plaats hebben, zal op een nader te bepalen dag een herinneringsplechtigheid gehouden worden voor hen, die in den strijd vielen.

Draadlooze telegrafie. In De Soer. Courant van 20 April j.l. lezen wij:

„Met de boot vertrokken van Soerabaja naar Timor-Koepang: de Duitsche ingenieur Jorissen, de heeren Van der Stok, monteur, en Winterkamp, leerling-monteur, voor de oprichting aldaar van een station voor draadlooze telegrafie, systeem Telefunken. Nu te Landangan, bij Sitoebondo, alles gereed is, gaan vorengenoemde heeren naar Koepang, alwaar eenzelfde installatie zal worden opgericht. De machine en de stijlen voor den mast werden reeds derwaarts gezonden, doch de materialen voor den bouw van het station zullen natuurlijk te Koepang moeten worden verzameld. Men rekent er dan ook op, dat er minstens 6 maanden mee heen zullen gaan alvorens het station te Koepang geheel klaar zal zijn. Teneinde niet voortdurend met ongeoefend werkvolk te moeten sukkelen, is van Sitoebondo meegenomen een aantal Madoereesche koelies, die reeds aan de oprichting van het station te Landangan hebben gewerkt.

Zoodra Koepang klaar is, komt Amboina aan de beurt, en vermoedelijk ook Menado en Makasser. Vrij zeker is het, dat ten slotte een centraal station zal worden gebouwd te Bandoeng, en zulks met het oog op de ligging dier plaats ten opzichte onzer defensieplannen bij een eventueelen oorlog met den B. V."

Nieuwe kazerne te Semarang. In verband met de legering der 5de brigade infanterie met kolonel en staf te Semarang, is, naar De Locomotief verneemt, voorgesteld, op een terrein nabij Tjandi nieuwe kazernes te bouwen, benevens officierswoningen. Nadat deze nieuwe gebouwen tot stand gekomen zijn zou het fort te Pontjol verlaten worden, het officierskampement te Pontjol worden verkocht en de Wurtemburgsche kazerne worden ingericht voor de verschillende magazijnen. Ook de kazerne op de aloen-aloen zou worden verlaten, waardoor 'n mooi terrein openkomt tot uitbreiding van de pasar.

Hoe men prins wordt. Half April j.l., zoo schrijft men aan De Locomotief uit Jogja, werden twee zoons van den sultan tot pangeran verheven. Daarvoor kwamen in aanmerking Goesti Raden Mas Ario Hadikoesoemo, een zoon van den Sultan en de Ratoe Kentjono, en Raden Mas Soebrangto, uit het huwelijk van den Sultan en de Raden Ajoe Demoretno.

De Wadoek „Pridjetan".

Nevenstaand kiekje, dat wij danken aan Het Weekblad voor Indië, werd genomen van de in aanbouw zijnde waterwerken in de Solo-valei, en geeft de stortbak weer, als vergaderplaats, dienend voor het overtollige rivier-water dat in de drooge tijden voor de besproeiing dier streek van groot nut kan zijn.

Dit kunstmatig meer kan tien millioen kubieke meters water bevatten. Het werk is ontworpen door den Hoofdingenieur Saltet te Soerabaja.

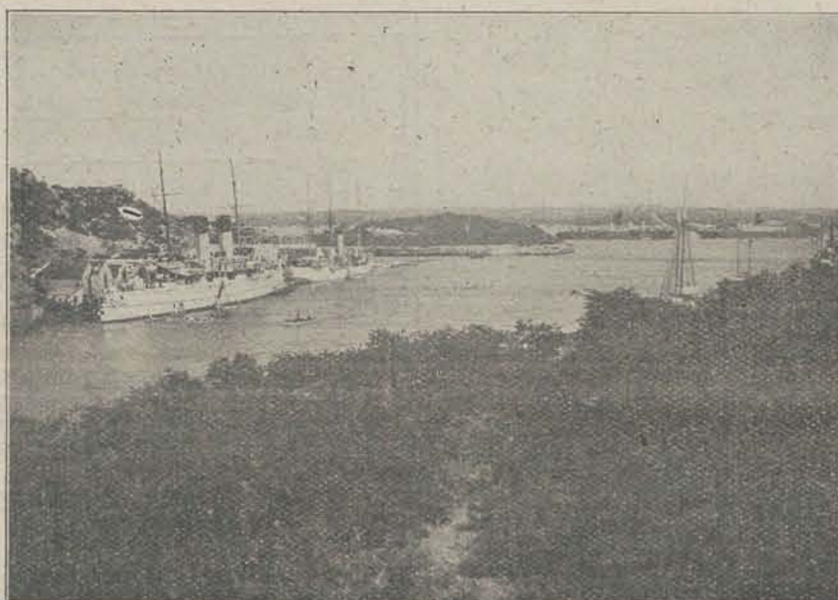

Om acht uur 's morgens kwamen beide aanstaande prinsen, gekleed in p a k e a n „m a k o t a" met de „k o e l o e k k a n i g o r o" en verder uitgedost zooals dat behoort, gevolgd door vele dienaren en volgelingen, in tegenwoordigheid van den Sultan, die in de b a n g s a l k e n t j o n o P o e r b o j a k s o e op den gouden zetel had plaats genomen. Om een uur of tien verscheen de Resident met andere ambtenaren; de muziek gaf fanfares, de kroonprins en andere prinsen stonden opgesteld, de Sultan ontving de gasten. Er werd thee en koffie gepresenteerd en toen liet de Sultan de beide aanstaande prinsen naderbij komen; een Regent bracht een officiëel stuk en daarop werd den prinsen meegedeeld, dat hun titel en naam zou wezen respectievelijk P a n g e r a n A r i o H a d i k o e s o e m o en P a n g e r a n D j o j o k o e s o e m o, waarmee meteen is uitgedrukt van welke moeder zij kinderen zijn. De noodige bij den rang behoorende a p a n a g e s werden hierbij tevens aan de nieuwe prinsen verleend. De beide prinsen werden tot den voetkus toegelaten, ze maakten hun compliment aan den Resident en de andere gasten

's Avonds waren alle prinsen bijeen en werd Allah's zegen over de nieuwe k a n g d j e n g s afgesmeekt.

Vrouwenkiesrecht. De dames C h a p m a n C a t t en D r. J a c o b s, die een propaganda-reis voor vrouwenkiesrecht maken, hadden 19 April j.l. een particuliere audiëntie bij den Gouv.-Generaal.

Te Semarang had zich een damescomité gevormd voor de goede ontvangst en regeling der werkzaamheden bij de aankomst dier beide dames.

Oorlogsschepen in de Haven van Curaçao, steenkolen ladend.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Vroeg of laat komen alle koloniseerende volken voor dezelfde vraagstukken te staan, en het is opmerkelijk, dat alle — inplaats van elkaars ervaringen ter harte te nemen — denzelfden, ondeugdelijk gebleken weg ter oplossing volgen.

In het begin van deze maand heeft de Duitsche Rijksdag zich onledig gehouden met de bespreking van „het rassenvraagstuk in de koloniale politiek". Een zeer interessant verslag van de zitting gaf de Berlijnsche correspondent van de N. R. Ct. in het nummer van 4 Mei j.l.

Het ging om de gemengde huwelijken. In Zuid-West-Afrika en Samoa mogen huwelijken tusschen blanken en zwarten niet meer voltrokken worden.

„In Samoa was het de tegenwoordige staatssecretaris van koloniën, dr. Solf zelf, die als gouverneur deze bepaling maakte. Over het geheel genomen, heeft dit verbod in Duitschland weinig tegenstand gevonden. In de begrootingscommissie van den Rijksdag heeft men de zaak echter nog eens rijpelijk overwogen, en is toen tot andere gedachten gekomen; de commissie nam dus een motie aan, waarin der verbonden regeeringen verzocht werd, een wetsontwerp in te dienen, dat de geldigheid van huwelijken tusschen blanken en inboorlingen in alle Duitsche koloniën verzekert, en de rechten regelt van alle onwettige kinderen, op wie het burgerlijk wetboek thans niet van toepassing is."

Tegen deze motie heeft de staatssecretaris S o l f zich op scherpen toon verzet en den Rijksdag dringend verzocht er niet zijn instemming mee te kennen te geven.

Daar de voortzetting van het debat werd uitgesteld, heeft alleen de socialist L e d e b o u r den staatssecretaris kunnen antwoorden. Aan het slot zijner rede merkte Ledebour op, dat er, om ongewenschte nakomelingschap te verhinderen, geen ander middel overbleef, dan de Duitsche jongelieden thuis te houden en niet naar de koloniën te zenden.

„Het is intusschen — aldus besluit de correspondent zijne beschouwingen — zeer belangwekkend het Duitsche rijk, dat zooveel later dan de andere koloniale mogendheden tegenover de kwestie te staan komt, er mee te zien rondspringen; evenzeer belangwekkend is het, hoe de Duitschers, nieuwe menschen als zij zijn in de kolonisatie, zich houden zullen in hun geslachtelijke betrekkingen tot de inboorlingen in hun bezittingen. Er moet zich daarbij nog een traditie vormen. Tot nog toe schijnt het niet, of zij, ondanks alle theoretische beschouwingen in het vaderland over zuiverheid van ras, in de praktijk daarvan standvastige voorvechters zijn."

Ruim twee en een kwart eeuw geleden verbood V a n A e r s s e n v a n S o m m e l s d i j k — een voorlooper van D r. S o l f — in Suriname „de huwelijken en gemeenschappen met de zwarten". De geschiedenis van Suriname leert, dat ook hier de wet een doode letter is gebleven, hoewel aanvankelijk de h u w e l i j k e n tusschen blanken en zwarten geweerd werden. Interessant is in dit verband de volgende mededeeling van H a r t s i n c k 'B e s c h r i j v i n g v a n G u i a n a o f d e W i l d e k u s t i n Z u i d-A m e r i c a, blz. 865): „In den Jaare 1765, is te Suriname groote beweeging gemaakt, door een Vrije Negerin, Elisabeth Samson genaamd, die wel dertig of veertig duizend guldens inkomen van haare Plantagie had. 't Geval was dat zij zich aangeboden had om in Ondertrouw aangetekend te worden met eenen Blanken, het geen haar geweigerd werd: zij vervoegde zich aan de Heeren Directeuren van de Societeit; die wel begreepen, dat men het niet wel kon beletten, echter de zaak niet volkomen beslisten: dewijl Gouverneur en Raaden, de kwaade gevolgen der Huwelijken van Blanken met Zwarten in de Colonie breedvoerig hadden aangetoond: vervolgens vervoegde zich de gemelde Elisabeth Samson bij Requeste aan Hun Hoog Mogenden, welke geen wettige redenen vonden dit Huwelijk te beletten, omdat zij een Christen en Vrij was; waarop zij, de eerste overleeden zijnde met eenen Z o b r e is getrouwt." —

Dat de zwarten minder dan Gouverneur en Raaden beducht waren voor de kwade gevolgen der vermenging moge blijken uit een andere mededeeling bij H a r t s i n c k, waar hij de vredesonderhandelingen in 1760 met de „Tempati negers" beschrijft (zie blz. 798):

„De Gecommitteerden waren genoodzaakt geweest bij het maaken van die Vrede, ieder een der aanzienlijkste Negerinnen geduurende hun verblijf aldaar tot zich te neemen, om des te vaster van de Vrede verzekerd te zijn, en wijl ook hun vertrouwen op de Blanke daardoor werkelijk zoude versterkt worden."

In verband met bovenvermeld verbod door Sommelsdijk verdient het vermelding, dat, volgens de schrijvers van het in 1788 te Paramaribo verschenen werk „E s s a i h i s t o r i q u e s u r l a c o l o n i e d e S u r i n a m", deze gouverneur met de Indianen een voorloopige vrede sloot „qui ne devoit avoir cependant aucune suite, qu' à condition que le Chef de la Colonie ne prit une fille de leur Chef en mariage, car sans ce lien, disoient ils, nous ne pouvons point nous fier aux Blancs."

Deze vrouw was ten tijde van Mauritius nog in leven en woonde in bij mevrouw du Voisin, weduwe van Gouverneur de Cheusses, die tot de familie Sommelsdijk behoorde.

Op blz. 234 van zijne in 1854 verschenen „Beschrijving van Suriname" noemt Jhr. v. Sypesteyn dit verhaal omtrent Sommelsdijck onjuist „daar zijne echtgenoote Margaretha du Puy de St. André—Montbrun eerst in het jaar 1693, dus vijf jaren na zijn dood, overleed." Wolbers „Geschiedenis van Suriname", 1861, bl. 64) teekent hierbij aan: „Wat daarvan waar zij laten wij aan meer nauwkeurige geschiedvorschers over; het strookte zeker weinig met den ernstigen en godsdienstigen zin van Van Sommelsdijk; maar — men vindt zoo gedurig inconsequentiën in het gedrag, zelfs van personen, die als beroemd en vroom bekend zijn, en het blijkt zoo gedurig, dat ook zij zondaars waren."

In een noot teekent Wolbers aan, dat hier geen sprake was van een wettige vrouw, maar van een bijwijf.

***

Nu wij, uit gebrek aan actueel nieuws uit de kolonie — van waar geen nieuwsbladen zijn ontvangen — een paar eeuwen zijn teruggegaan, vestigen wij meteen de aandacht op een artikel van baron F. E. Mulert in het juist verschenen no. van het „Tijdschrift v. h. Kon. Ned. Aardr. Genootschap". Uit het rijksarchief van Zeeland deelt baron Mulert het een en ander mede over „de eerste uit Nederland naar Suriname gezonden landmeters (1667)".

De tweede uitgezondene, een zekere Mogge, „sal dadelick op sijne aencomste tot Serename een pertinante en correcte caerte van geheel Serename maecken met hetgene daeronder werd gerekent, soo van rivieren, casteel als plantagiën, suykermolens, bosschen en 't gene aldar meer is te remarqueeren, met pertinente en distincte aenwijsinge van alles;"

„De voorn.de Mogge sal daerboven een afsonderlycke kaerte maecken van het casteel Paramaribo, nu genaamt Zeelandia, op de netste en distincste maniere en ordre, alsmede van geconfisqueerde plantagiën en voorts alles doen 't gene hem den gouverneur aldaer of elders in eenige andere sterckten ofte coloniën, meerder zal connen aen te bevelen."

Dit alles in den tijd van „twaalf maanden"! De Zeeuwsche heeren hadden wel groote verwachtingen van de werkkracht van den uitgezonden „landmeter en ingenieur".

„Na expiratie van welcken tyt hij aldaer tot Serename als vrij man sal mogen verblijfven in deselve qualiteyt buyten gagie en kosten van 't Landt en syn avantagie en voordeel met plantagien en andersins te soecken of wel na Tabago of elders te verstrecken na sijn welgevallen.

In 1905 publiceerde de heer Loth, gouv.-landmeter in Suriname, „Geschiedkundige Mededeelingen over de Uitoefening van het Landmetersberoep in Suriname". Op blz. 2 schrijft hij: „Slechts enkele kaarten van uitgemeten plantagés uit de 17e eeuw zijn in de archieven in Suriname bewaard gebleven." Het zou de moeite loonen te onderzoeken of Mogge de hem opgelegde taak heeft overleefd en of hij voor particulieren kaarten heeft vervaardigd.

Op blz. 6 schrijft de heer Loth: „Het aantal landmeters in deze kolonie was aanvankelijk beperkt; van 1681—1699 vond ik de namen van Cornelis Bogaert, Jan van Ruivers, Bouvet, v. Haar, E.A.C. Nunes Henriques."

***

Wegens te late ontvangst van het blad, konden wij in ons vorig nummer geen melding maken van de in „De Surinamer" van 11 April medegedeelde inwijding van de leeszaal van den Kath. Socialen cursus te Paramaribo. „De leeszaal — aldus De Surinamer — bevindt zich in 't zijgebouw op het erf van de St. Paulusschool aan de Gravenstraat.

't Is een gezellig plekje, echt knus ingericht met kleine leestafeltjes langs de wanden, een flinke ronde tafel in het midden onder een mooie gaskroon, een seraphine in een der hoeken, een prachtige boekenkast en elegante gaslampen aan brackets langs de wanden boven de leestafeltjes. Aan het hoofdeinde is een prachtstuk van Inlandsch hout vervaardigde tafel op een podium voor sprekers bij eventueele voordrachten.

Op de leestafeltjes en op de middentafel liggen de tijdschriften en boeken voor de leden ter lezing. Onder deze merkten wij op: De Kath. Illustratie, Het Kath. Sociale Weekblad, Onze Staatsregeling, St. Lucas, Van onzen Tijd, Studiën tijdschrift v. Godsdienst, Wetenschap en Letteren), De Vogels van Guyana, Illustratiën enz., enz., enz."

„De opening van deze zaal is — vervolgt het blad — voorzeker een veelbeteekenend feit, niet alleen in de geschiedenis der R. Katholieke Kerk, doch ook voor geheel Suriname; want hiermede heeft de R. Kath. Missie openlijk getuigenis afgelegd, dat het haar hooge en heilige ernst is met de sociaal-economische ontwikkeling van hare zonen."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inlandsche werkkrachten op het eiland Banka (residentie van dien naam).

In de Pantjaran Warta van 18 Februari j.l. no. 39, wordt van Inlandsche zijde de aandacht gevestigd op de belangen van het Inlandsch element in het algemeen en op het eiland Banka in het bijzonder, o.a. door dezen op billijke wijze te laten deelen in de geldelijke voordeelen, welke uit Banka's bodem worden getrokken.

Het eiland Banka telt ruim 107.000 zielen, waarvan een derde gedeelte Chineezen, die zich daar soms voor goed vestigen, terwijl hun aantal regelmatig uit Groot China wordt aangevuld. Deze Chineezen houden zich bezig zoowel met handel en tuinbouw, als met den arbeid in de tinmijnen.

Dit laatste bedrijf is echter voor de meeste Chineezen het hoofdvak. Zij bewerken die mijnen onder toezicht van eigen mandoors en eigen hoofden, doch onder de opperleiding van Nederlandsche deskundige ambtenaren en maken daarbij over het algemeen goede zaken, zoodat het aan sommigen hunner zelfs gelukt zeer gegoede lieden te worden. Zoo wordt op den dag van het nieuwjaar der Chi-

FEUILLETON.

DONKER BATAVIA. *)

De vlugge auto voert ons in den nacht door de Chineesche wijk, die nu stil verlaten schijnt. 't Gaat langs donkere wegen, waarvan de duisternis wegvlucht voor het schelle lantaarnlicht van de auto. Dat licht schijnt door de nachtdonkerte een weg te banen voor ons voertuig, dat langs de sloppen en steegjes van de vreemde stad gaat.

Wij moesten een speelhol vinden, dat, slechts bij weinigen bekend, uitsluitend toegang biedt aan Chineezen, waar Europeanen streng worden geweerd. Dat speelhol moest een flauwen indruk geven van dergelijke gelegenheden te Nanking, Shanghai enz. Honderden Chineezen moesten daar komen: daar moest geofferd worden aan wijntje en Trijntje.

De man, die ons geleidde, kende den eigenaar, een rijken Chinees, die in een schoone buurt van Weltevreden een mooi huis bewoont. Men zou van hem wel toegang weten te verkrijgen. Eindelijk vonden wij een slop. Daar was het. Een donkere gang kwam aan de straat uit, tusschen twee huizen, waarvan één bekend als het adres, waar de lekkerste bamie uit de geheele Chineesche stad wordt gemaakt.

In die gang een soort lang buffet, waarop allerlei soorten dranken en gerechten. Hier krioelde het: men verdrong zich. Toen wij Europeanen, binnentraden, omringde men ons al spoedig, zonder ons evenwel te beletten verder te gaan.

De gang scheen een uitlooper te zijn van een groote binnenplaats. Op die binnenplaats, recht tegenover den ingang, een soort podium. Een podium op Chineesche wijze versierd, waarop eenige vrouwen, de een in het wit, de andere in 't zwart gekleed, en ook eenige mannen zaten.

De mannen bespeelden vreemdsoortige instrumenten, de vrouw in het zwart zong erbij met scherpe, krijschende stem. Weinig lieden bij dit podium. Vreemd leek het; alsof die zingende en spelende menschen het deden voor een onzichtbaar publiek. Alleen het podium was verlicht. Daar alles om heen donkerte. Het was daar een eigenaardige makelij van gebouwen, allerlei trappen zag men over die binnenplaats opstijgen, allerlei donkere gangen zag men over die binnenplaats loopen

Bij 't podium een groote overdekte open ruimte, als voor toehoorders aangebracht, maar nu leeg en verlaten.

Dit leek niets op een speelhol, meer een muziekzaal, waar de hoorders waren weggevlucht, de spelenden als betooverd bleven doorspelen.

In een der hoeken voerde een trap naar boven. Daar moesten wij heen. Plots kwamen wij in een groot vertrek.

Hier leek het een bijenkorf, waar honderden in- en uitliepen. Twee groote speeltafels waren in het lage vertrek aangericht, waaromheen tientallen zaten en wellicht honderden zich verdrongen. Een groote gaslamp wierp haar schijnsel over de witte tafel, waarop de lieden hun veelkleurige kaartjes hadden gelegd en dáárop hun speelgeld.

Het waren daar lieden van allerlei slag. Ouden

*) Overgenomen uit de *Java-Bode*.

neezen meer dan eens vernomen, dat deze of gene in het afgeloopen jaar een som van *f* 10,000 tot *f* 15.000 heeft gemaakt.

Men kan op Banka Chineezen ontmoeten, die als eenvoudig werkman voor de mijnen uit China zijn overgekomen en door hun energie en hun spaarzaamheid het thans zoover hebben gebracht, dat zij in een behoorlijke steenen woning met marmeren vloeren huizen, er een stal met paarden op nahouden, en zelfs over een automobiel beschikken.

Nu de tijden veranderen en de oorspronkelijke bevolking van Banka, zich, tengevolge van het gegeven onderwijs, verstandelijk ontwikkelt, nu komt bij haar ook de gedachte op of zij niet voordeel zou kunnen trekken uit hetgeen de bodem van het land oplevert en of ook zij niet haren maatschappelijken welstand, die op dit oogenblik toch veel te wenschen overlaat, zou kunnen verhoogen.

De bodem van Banka is over het algemeen schraal. Behalve klapperboomen en de peperstruik wil er weinig groeien en zelfs om behoorlijk van deze cultures werk te maken, zouden de gronden eerst nog zorgvuldig moeten worden uitgezocht.

Enkele Bankaneezen in de dorpen vinden hun bestaan in het verzamelen van boschproducten als hars, riet enz.

De drooge rijstvelden brengen nauwelijks voldoende op om eigenaar en zijn gezin te voeden.

Verder zijn er klein-handelaren, kleine tuinbouwers en visschers, doch die bedrijven hebben niet zulk een omvang, dat een welstand kan worden veroverd, zooals de Chinees geniet.

De groote inkomsten welke uit het eiland getrokken worden, komen dan ook alleen het vreemde element ten goede: zelfs kan men zeggen, dat het maatschappelijk Chineesch kapitaal op Banka afkomstig is van het tinbedrijf.

Terwijl de Chin. contract-koelie, na één- of tweejarigen arbeid, met eene som van ongeveer *f* 500 naar zijn land terugkeert, mag de Inlander, al werkt hij ook nog zoo hard, dit met leed aanzien, zich troostend met de gedachte, dat het „noodlot" zulks wil en dat hij dus heeft te berusten.

Doch kan dit bij de veranderde tijdsomstandigheden ook niet anders worden, zoo vraagt schrijver.

Wel is waar, is een enkele Inlander als m a n t r i bij den dienst van het mijnwezen werkzaam op een bezoldiging van *f* 50 's maands, de groote menigte zou echter liever zien, dat ook Inlandsche werkkrachten bij de mijnen werden gebezigd; dat een Inlander als aannemer zou kunnen optreden en mede de voordeelen zou kunnen genieten, welke aan de bijbedrijven verbonden zijn.

Een Javaan of Maleiër behoeft immers in werkkracht niet voor den Chinees onder te doen. Het feit, dat ook in deze van de Inlanders partij werd getrokken, zou tot heel wat beweging onder het Inlandsche element aanleiding geven en hun economischen toestand zeer kunnen verbeteren.

De Javaan, dit is toch reeds gebleken, vertoeft gaarne op Banka en heeft niet het minste bezwaar om zich met Banka's bevolking te vermengen. Het door hem verdiende geld zou zoodoende in Nederl.-Indië blijven, terwijl de Chineezen hunne spaarpenningen in den regel naar China zenden.

Onder een vorig bestuur schijnt het wel aan de Inheemsche bevolking toegestaan te zijn geweest, mijnontginningen voor eigen rekening te openen, doch in de praktijk was die gunst van geen beteekenis omdat de Bankanees zonder bestuurshulp zich niet van werkkrachten kan voorzien.

En Chineesche werkkrachten passen den Maleijer niet omdat het voor beide partijen moeilijk is tot overeenstemming te geraken.

In het mijndistrict van Soengei-Liat zijn enkele Maleiers mijnontginningen begonnen, doch de resultaten waren, wegens gebrek aan werkkrachten niet veel bijzonders.

Het is in het belang van de inheemsche bevolking te hopen, zegt de schrijver, dat men den weg zal weten te vinden, die tot de vervanging van Chineesche werkkrachten door Inlandsche zal kunnen leiden.

Een vroom werk. Uit Jogja wordt gemeld, dat de vorige rijksbestuurder, die nu als p a n g e r a n T j a k r a n i n g r a t zijn pensioen in alle rust zal genieten, de opbrengst van zijn verkochte roerende goederen, een *f* 136.000, onder zijn 8 zonen en dochter heeft verdeeld, die er vermoedelijk huizen voor zullen doen bouwen. De oude heer zelf is van plan een m e s d j i d te laten bouwen teneinde den Mohammedaansche godsdienst te bevorderen, een laatste daad van zijn zeer bedrijvig leven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een zwijgend Ministerie. De Maleische bladen weten te vertellen, dat de leden van het nieuwe Ministerie in China allen groote zwijgers zijn en dat dit reden is waarom men niets hoegenaamd van de plannen der nieuwe regeering hoort.

De grootste zwijger is wel volgens hen, de minister van Marine, admiraal S a h T j i n P e n g, die op de herhaalde verwijten, dat hij eerst partij getrokken heeft voor de keizerlijke regeering, niets anders geantwoord heeft, dan dat hij beneden zich acht daarop te antwoorden.

De Chineesche tempel. Onder Chineezen te Batavia werd in April j.l. een beweging op touw gezet tot opheffing van den tempel te Klenteng en dit gebouw in te richten voor een nieuwe inrichting van onderwijs voor de Chineesche jeugd.

De opengevallen betrekkingen van Luitenant-Chinees te Pasar-Semin en van 1sten wijkmeester te Pasar-Baroe (hoofdplaats Batavia).

De P a n t j a r a n W a r t a meldt, dat de Chineesche vereeniging te Pasar-Semin reeds geruimen tijd geleden een vergadering heeft gehouden, waarin de vacature der betrekking van Luitenant-Chinees aldaar werd besproken.

Algemeen viel toen de keuze op den heer T s a wien men verzocht een schrijven aan de regeering te richten, waaruit blijke, dat hij zich eene eventueele aanstelling tot Luitenant zijner natie zou laten welgevallen.

---

van dagen, gerimpeld, vergrijsd, maar ook jongens, kinderen nog.

Het geschuifel van den gaanden en komenden man werd gehoord, meer niets. Wonderlijk dat voortdurend op en neer gaan van de menschen, die als mieren achter elkaar eenzelfden weg schenen te willen gaan. De trap, die van beneden naar de speelplaats voerde, was voortdurend bezet. Een door het vele gebruik glibberige en versleten trap. De spelers spraken geen woord, schoven het geld weg of haalden 't terug. Over dat alles lag 'n sluier van rook. Aan een der tafels, voor zich, een bak met geld en kaartjes, een oude Chinees, die nu en dan kalm, terwijl hij met een papieren waaiertje zich wat koelte toewuifde, een en ander riep. Dan volgden weder het geschuifel, het wisselen der kaartjes, het terugnemen van geld. Weer werd ingezet en het dobbelen begon opnieuw.

Aan een andere tafel werd een ander soort spel gespeeld. Op de manier van onze roulettetafel. Maar het tolletje had plaats gemaakt voor witte boontjes. Voor den croupier een hoop witte boontjes. Hij nam een soort deksel, plaatste dit in het hoopje en zonderde daardoor een aantal boontjes af.

Deze boontjes werden door een handig gevormd stokje in partijen van vieren verdeeld, totdat er 1, 2, 3 of 4 boontjes overbleven. Wie op een dezer 4 cijfers had gezet, was winner en kreeg drie- of viervoudig uitbetaald. Hier werd grof gespeeld. Bankbiljetten werden ingezet, rijksdaalders, guldens, als goudgeld schitterend door het gele licht der lamp, rolden over het witte tafelkleed. En nauwelijks was de uitslag bekend, of de handen rekten en strekten zich om het geld binnen te halen.

Hier hing een ondragelijke warmte. Het aantal lieden, in dit vertrek bijeen, mag gerust op ruim driehonderd worden geschat.

Want wie niet speelde, lag over de leuning van de galerij, neerziende op het podium met de zangeressen en spelers. Van dit podium, een verdieping lager dan het speelvertrek, steeg het klagend geluid der instrumenten op, klonk boven het geroezemoes de scherpe stem van de zangeres. Hier viel nog meer den eigenaardigen bouw van dit speelhol te bewonderen. Over de leuning kijkende, zag men de uitgestrektheid van dit gebouw. Wellicht tien perceelen tot één gevormd, door geheime trappen en deuren met elkaar verbonden. Er waren afzonderlijke trappen bijvoorbeeld voor de zangmeisjes, zij behoefden niet eerst van het podium naar beneden te komen, daar een trap haar naar een der étages van het andere huis voerde, waar zij haar kamertjes hadden.

Het podium bleek te staan op een binnenplaats dier huizen en het open speelvertrek zag op die binnenplaats en het podium uit.

Naast dit groote speelvertrek was een ander, minder groot, waar hetzelfde boontjesspel werd gespeeld en een soort wisselkantoortje was gevestigd.

O, hoe kende de eigenaar van dit hol de menschelijke hartstochten: hoe geslepen had hij het aangelegd, om gelegenheid te geven aan die hartstochten te voldoen!

(Wordt vervolgd).

De heer Tsa was daartoe echter niet te bewegen. Wel had hij geen bezwaar tegen de functie te aanvaarden, wanneer hij daarmede door de regeering begunstigd werd, doch hij dacht er niet aan, die gunst te vragen. In afwachting van een aanstelling van den definitieven titularis, wordt de betrekking thans waargenomen door den eersten Wijkmeester.

Ook de functie van eersten Wijkmeester te Pasar Baroe is reeds geruimen tijd vacant en ook daar ter plaatse doet zich het algemeen voorkomende verschijnsel voor, dat voor den Chineeschen bestuursdienst zich weinig geschikte personen beschikbaar stellen. Aldus merkt genoemd blad op.

Van Vreemde Koloniën.

PORTUGEESCHE KOLONIALE POLITIEK.

Zou er kentering zijn? 't Is nog zoo heel kort geleden, dat de republikeinsche regeering, zelfs op eenigszins verontwaardigden toon, de gedachte ver van zich wierp, dat eenig overleg gepleegd werd, of zou kunnen worden, over afstand van koloniën aan Duitschland of Engeland. Een zoodanig voorstel zou, heette het toen, het bankroet zijn van de republiek, die zich juist o.m. tot taak had gesteld der koloniën tot zegen te zijn, na de verwaarloozing van dit belang door de monarchie. Dit vermocht echter niet de beweringen tot zwijgen te brengen van voornemens, die bij de genoemde mogendheden in beraad bleven over plannen ten opzichte der Portug. koloniën. Wij hebben hiervan meermalen melding gemaakt in deze rubriek van Het Koloniaal Weekblad. Nu is eens van andere, dan van Portug. zijde officieel een vraag gesteld, en daar de Britsche ministers, al verstaan zij meesterlijk de kunst van niet meer te zeggen dan zij kwijt willen zijn, den moed hebben gunnen, mag aan de verklaring van Acland, den onder-minister van buitenlandsche zaken, wel waarde worden gehecht. Op de vragen door een afgevaardigde in het Lagerhuis gedaan, of er tusschen Groot-Brittanië, Duitschland en Portugal onderhandelingen waren beklonken en of de regeering daar iets over kon mede deelen, gaf de minister wel ontkennend antwoord, maar hij deed dit in bewoordingen, die tevens aanwijzen dat er wel 't wat hangende en gaande is. Hij zeide: het vraagstuk van de toekomstige ontwikkeling van Portugeesche koloniën is natuurlijk van groot belang voor Port. en voor Duitschland en Engeland, die land bezitten, dat er aan grenst. Dat vraagstuk is ongetwijfeld een onderwerp van wederzijdsche belangstelling en vriendschappelijke behandeling geweest, en zal het van tijd tot tijd weer zijn.

Port. heeft hier te doen met twee mogendheden, wier politiek het karakteristieke heeft van doorzetten als zij iets begeeren. Vriendschappelijke behandeling is de A van het alphabet, dat in korter of langer gang zijn Z plaatst; bij het bereiken van het bewust vooropgezette, steeds in het oog gehouden, vast gewilde doel.

Het komt ons ook niet onwaarschijnlijk voor, dat de Portugeesche regeering over een afstand van een deel der koloniën zou denken, al mocht het haar ernst zijn geweest met de kort geleden afgelegde verklaring. Zij leefde toen nog in de hoop, dat zij de moeilijke tijden, die P. in beroering hielden, wel spoedig te boven zou komen. Sedert hoort zij zich van alle zijden het refrein uit La fille de madame Angot toezingen: 't Was heusch niet de moeite waard van regeering te veranderen, 't is alles even slecht als onder het koningschap. De ontevreden republikeinen ballen de vuist tegen de nieuwe regeering en de royalisten staan op de loer om hun slag te slaan. Was er maar geld dan zou, dit althans meenen de bewindvoerders, dit alles wel veranderen, dan zouden alle moeilijkheden te bezweren zijn. Wie van buitenaf den gang van zaken gadeslaat, moge er aan twijfelen of de tegenwoordige bewindsmannen zelfs met schatten in staat geacht mogen worden Portugal uit het moeras te helpen, genoeg zij, dat de regeering zelf die meening wel is toegedaan.

Duitschland en Groot-Brittanië weten dit, zij zien er een middel in om na A gezegd te hebben een eind, een heel eind misschien, naar de Z op te schieten, en het zou niet onverklaarbaar zijn dat de mannen, die aan het hoofd der republiek staan, meenende, dat haar schipbreuk anders niet meer te redden is, verzakende wat zij voor eenige maanden nog verklaard hebben, nu juist door een te gelde maken van een deel der koloniën het behoud der republiek trachten te redden: vivent les principes, périssent les colonies!

Onder dit licht gezien dringen wij nog te meer aan op de in ons vorig nummer uitgesproken meening, dat Nederland er nu zonder uitstel werk van make om de Port. enclaver in Timor, en, kan 't, geheel het P. gebied in Timor zelfs, tegen billijke afrekening van Port. over te nemen.

BRITSCHE KOLONIËN.

Door de firma Elders en Tyffes Ltd. wordt een geregelde dienst van Britsch West-Indië op Rotterdam geopend voor het vervoer van bananen. Zij heeft ook reeds een dienst op Liverpool en Bristol. Het eerste schip wordt den 15en Juli te Rotterdam verwacht, 14 dagen later het volgende.

***

De ontginning van petroleumbronnen neemt gestadig toe in W.-Afrika. Daar zijn nu twee maatschappijen werkzaam, waarvan de één concessie verkreeg voor bijna 5000 acres, de andere voor 6000 acres, met het recht van boring over een terrein van het dubbele dier afmeting. Werkkrachten zijn in voldoend aantal beschikbaar en niet duur. Vijf putten zijn in werking.

DE ALOË-NIJVERHEID OP MAURITIUS.

Is uit de volgende mededeeling geen leering en voordeel te trekken voor Ned.-Indië? De groene aloë (fourcroya gigantea) wordt op Mauricius verbouwd om haar vezels. In 1882 bedroeg de uitvoer 1.228 ton; in 1889: 2729; in 1900: 3.105, vertegenwoordigende een waarde van 940.000 roepijen. Nadien daalde de uitvoer weer, in 1910 bedroeg hij toch nog 2.021 t., ad 627.500 roepijen. Hiervan werd voor 536.458 R. naar Engel. voor 2.115 naar Britsch-Indië, het overige naar andere landen verscheept. Het uitvoerrecht op Mauritius bedraagt 1 roepij per ton van 1000 K.G. (Men zie nader La. Dép. Col. van 11 Mei.)

ALCOHOL IN DE KOLONIËN.

In de D. Kolonialzeitung brengt de Koenig de geschiedenis van den handel in alcohol in de koloniën in herinnering, die vernieuwde actualiteit heeft gekregen door een uitspraak van den Rijksdag, waarbij de regeering wordt uitgenoodigd maatregelen te treffen om het alcoholgebruik in de koloniën te beperken, door een verhoogd invoerrecht op sterken drank en een inkrimping van de vergunningen.

De schr. herinnert hoe 't vraagstuk sedert 1884 onderwerp is van internationale gedachtenwisseling en welke voorstellen door Duitschland en Engeland waren aangeboden bij de conferentie, die in Januari van dit jaar te Brussel geopend werd. Maar Frankrijk wilde niet meegaan met de verplichting om de zones waarbinnen het verbod zou gelden bepaald te begrenzen en het wilde de rechten per hectoliter alcohol van 50° slechts tot 120 fr. verhoogen, terwijl het voorstel was met 150 fr. te beginnen en ze tot 200 fr. op te voeren.

Dit wordt in herinnering gebracht omdat de woordvoerders in den Rijksdag alsnog de hoop uitspraken, dat de Fransche regeering nu de zaak weer aan de orde is gesteld, zich ook zal willen verklaren voor afdoende maatregelen tegen den treurigen invloed, die de alcohol in de koloniën wint, en waarvan de bestrijding een samenwerking van de verschillende mogendheden vergt. Het gaat hier om een plicht van de beschaafde natiën, die de koloniën, welke zij onder haar bescherming nemen niet mogen ten prooi geven aan den drankduivel. 't Is zelfs geen voordeelige berekening dit anders te willen, want wat aan alcohol verdiend mocht worden, wordt veelvuldig verloren door het nadeel aan den volkswelvaart berokkend.

CHINA.

Hsioeng Hsilin had, bij het aanvaarden van de taak van minister van financiën, dadelijk de kwestie, bekend als de leening van de zes mogendheden-bank, aan te vatten. China vroeg 35 millioen taels, in zes wekelijksche termijnen te ontvangen, bestemd om de troepen te kunnen afdanken, die, 850.000 m. sterk, over 22 provinciën verdeeld zijn. De vreemde banken en de mogendheden stelden als eisch, harerzijds contrôle uit te oefenen, dat het geld inderdaad voor dit doel besteed zal worden, waartoe vreemde officieren zouden toezien op het afdanken der Chineesche krijgers. De Premier kwam hiertegen in verzet, geen Chineesche regeering kon zulk een vreemd toezicht gedogen. Van het inzicht van Hsioeng Hsilin werd een uitkomst uit deze impasse verwacht, en naar dezer dagen bericht is, is zij door hem ook gevonden. De Chineesche regeering zou de formule aangeboden hebben, maar hoe deze luidt is nog niet duidelijk, en de combinatie der zes mogendheden bankier heeft te Londen een conferentie gehouden, waarvan de uitslag ook nog niet bekend is.

***

Li Yoean-hoeng, de onder-voorz. der republiek, heeft aan de vertegenwoordigingen van de provinciën een schrijven gericht over het opium-vraagstuk. Hij zegt, dat in deze kwestie drie punten moeten worden onderscheiden, t. w. de invoer, de aanplant, het verbruik. Het eerste is verreweg het voornaamste, wordt dit niet afdoend onder handen genomen, dan is het nutteloos tegen de andere op te treden. Hij begint daarom met de vertegenwoordigingen aan te sporen om het voorbeeld van die van An-hoei te volgen, die den invoer verboden heeft.

Dat is dus iets anders dan het formeele verbod voor het geheele rijk, dat onder de keizerlijke regeering was uitgevaardigd, en waarop de opium-overeenkomst met Engeland berustte!

DUITSCH-AUSTRALISCHE BELANGEN.

Twee weken geleden meldden wij, dat de Australische commissaris-generaal te Londen, Sir George Reid, oud-Premier, aan Berlijn een bezoek zou brengen ter bevordering van de Duitsch-Australische handelsrelatiën. Dit bezoek, vooral uitgelokt door „weitblickender Männer im Reichstag", heeft plaats gehad; Reid heeft een voordracht gehouden, waaraan besprekingen zijn vastgeknoopt. Zonder hierover rechtstreeks iets te zeggen voegt het Berl. Tageblatt (Wochen-Ausgabe v. 16 Mei) aan de mededeeling toch veel beteekenende beschouwingen toe, waarvan wij de lezing aanbevelen aan wijdblikkende mannen in ons vaderland, wat daarin over-, van- en voor D. gezegd wordt, is meerendeels ook voor Nederland toepasselijk. Wij stippen hier de hoofdpunten van het artikel aan.

De banden tusschen Duitschland en Australië zijn minder sterk en talrijk dan die met andere werelddeelen; dit is niet alleen aan den afstand toe te schrijven, maar ook aan wederzijdsche onbekendheid en verkeerde voorstellingen.

De helft van de uit Europa naar Australië vervoerde artikelen komen uit Engeland, dat door de tarief-politiek zeer begunstigd is. Daarna volgen als importeurs der Britsche koloniën en Amerika, eerst dan komt Duitschland en slechts met tien percent. Toch bedraagt dit aandeel nog meer dan honderd millioen mark, voornamelijk voor kleedingstukken, textiel-, metaal- en rubberwaren. Onder de ingevoerde Engelsche artikelen zijn er echter vele die oorspronkelijk van elders afkomstig waren.

Australië heeft groote behoefte aan menschen zoowel als aan kapitaal; meer dan Groot-Brittanië bezorgen kan. Blanken worden meer dan voorheen opgeroepen als tegenwicht voor de te snel toestroomende gele rassen.

In vroegere tijden hebben Duitschers in Austr. een rol gespeeld, vele namen van dorpen, bergtoppen, alsook van familiën herinneren hieraan. D. heeft die oude relatiën op onverantwoordelijke wijze veronachtzaamd.

Duitschland is op onvoldoende wijze diplomatisch in Australië vertegenwoordigd. Slechts één consul-generaal voor Austr., N. Zeel. en een goed stuk van de Zuid-zee. Austr. heeft evenzoo voor geheel Europa maar één vertegenwoordiger, d. i. nu de heer Reid, te Londen.

In Nieuw Guinea is D. buurman van Australië, hetgeen ook leidt tot een gewenscht nader behartigen van gemeenschappelijke belangen.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht. *)

Archæologisch onderzoek op Java en Madoera.

Behalve de op ongeregelde tijden verschijnende monografiën geeft de commissie in Nederlandsch-Indië voor het oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera elke drie maanden een verslag van de door haar verrichte werkzaamheden, welke kwartaal-verslagen, vereenigd tot jaarrapporten, door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in druk worden uitgegeven.

Onlangs zijn de rapporten over het jaar 1910 verschenen; het is natuurlijk ondoenlijk in een kort bestek een overzicht te geven van al hetgeen de archaeologische commissie in dat jaar verrichtte, de bijlagen echter, die bepaalde onderwerpen behandelen, zullen we afzonderlijk noemen, n.l.:

Kort verslag van een studiereis in Voor- en Achter-Indië. I. Britsch-Indië (eerste reis), door Dr. N. J. Krom. — Beschrijving der Hindoe-oudheden in de residentie Soerakarta, door J. Knebel. — Idem in de residentie Rembang. — Idem in de residentie Semarang.— Idem in de afdeeling Goenoeng Kidoel der residentie Jogjakarta. — Beschrijving van het nieuw-gevonden Hindoe-beeldwerk in de afdeeling Modjokarto, residentie Soerabaja.

Het verslag bevat voorts foto's van verschillende tjandi's of gedeelten daarvan.

*) Afwezigheid van den samensteller is oorzaak dat deze rubriek ditmaal in hoofdzaak bestaat uit een inhoudsopgave van ontvangen tijdschriften, enz.

Stierenwedrennen op Madoera.

Een overoud gebruik op Madoera, n.l. het houden van stierenwedrennen, dreigde in onbruik te geraken, of behoorde eigenlijk, in sommige gedeelten van het eiland, reeds tot het verleden. Van regeeringswege is echter drang uitgeoefend om de oude „Kerapakans" weer in eere te herstellen, met de bedoeling dat de veefokkers alle mogelijke zorg zullen besteden aan de opvoeding hunner stieren, waardoor achteruitgang van het prachtige Madoereesche vee voorkomen wordt.

Op welke wijze, die rennen gehouden worden, vindt men beschreven in het jongste nummer van het tijdschrift „Het Nederlandsche Zeewezen", onder het opschrift „Voor drie jaren naar de Oost".

Indisch Militair Tijdschrift. April 1912.

Inh.: Ons politiek en milit. optr. op Timor (met kaart, plaat en bijlage), door H. L. La Lau. — De militair-politieke toestand van Japan in 1911.— Eenige wenken voor exploreerende officieren, door Sachse. — Enkele grepen uit onze schietopleiding, door J. J. Riel. — Leger en vloot bij de verdediging van den Nederlandsch-Indischen Archipel, door G. J. Nijweide. — Gepantserde ransels. — Inschieten van artillerie met behulp van vliegmachines.— Verhooging gratificatie eerste uitrusting voor Inl. officieren. — Van vreemde legers. Enz.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 20: De haven van Tandjong-Priok. — De handelsvereeniging te Batavia. — Begrooting van Curaçao voor 1913. — De buitenlandsche handel van China. — (Kultuurberichten: (Landbouwondernemingen ter Oostkust van Atjeh.— Sisalkultuur op Curaçao. Enz.) — Kleine mededeelingen (De vooruitgang van Batavia. — De havan Curaçao in verband met de a.s. opening van het Panama-kanaal. — Havenwerken van Curaçao. Enz.) — Industrieele berichten. (Hoedenindustrie op Curaçao.) — Financieele berichten en verslagen. Enz.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 52 van het Weekblad de volgende bijdragen: J. Pzn. Coen verongelijkt, door Th. Faubel. — De wadoek „Pridjetan". Een belangrijk waterstaatswerk in de Solo-vallei (met afb.), door C. R. — Een zeldzaam jubileum. Veertig jaren in de suiker (Alex Stoll), door M. van Geuns (met portret). — Indische penkrassen, door Ofoei (vervolg)

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap.

Inhoud van Deel 54, afl. 1—2. Nota van toelichting over de berglandschappen boven het Taloedal (Midden-Celebes). — Nota betreffende het landschap Toli-Toli (met kaarten). — Nota van toelichting betreffende de zelfbesturende landschappen Paloe, Dolo, Sigi en Beromaroe (Celebes). — Bijschrift bij de foto van den kop van Tjandi Sewoe, door Dr. N. J. Krom (met plaat). — De datum op den grafsteen van Malik Ibrahim te Grissee, door J. P. Moquette (met platen). — Sanskrit mahajawa. Maleisch mahdjana. — Mededeeling van Dr. Ph. S. van Ronkel.

Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap.

Einde 1910 kreeg kapitein P. van Genderen Stort de opdracht van Long Iram uit een tocht te maken naar het Apo Kaja gebied, dienende om c.q. kracht bij te zetten aan de te treffen maatregelen in zake eene bestuursvestiging in dat gedeelte van Borneo. Door omstandigheden genoodzaakt ongeveer een maand door te brengen in de kampong Leka Kidau bewoond door de Kenja stam Oema Bem, benutte hij dien tijd om kennis te maken met de taal van genoemden Dajak-stam, stelde een woordenlijst samen, welke thans is gedrukt en uitgegeven als derde stuk van deel 59 der Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Hoewel de schrijver overtuigd is, dat zijn „Ned.-Kenja Dajaksche woordenlijst niet op volledigheid aanspraak mag maken, hoopt hij niettemin, dat „zij die geroepen worden om den grooten stam der in Centraal-Borneo wonende Kenja Dajaks onder een gunstig rechtvaardig bestuur te brengen, het een en ander in de woordenlijst zullen vinden, dat hun van nut kan zijn."

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N.-I.

. Inhoud der afl. van Maart 1912: Bericht van de Redactie. — Petroleum-gas als drijfkracht — Algemeen Verslag omtrent den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart van Ned.-Indië over het jaar 1911. — Verminderde invoer van Java-suiker in de Vereenigde Staten. — De toekomst van de Rubber-cultuur in Fransch-Congo.— Aanplant van vruchtboomen langs openbare wegen. — In- en uitvoerstatistieken van Nederlandsch-Indië. — De rubbercultuur op Java. — De vermoedelijke gevolgen van de opening van het Panama-kanaal op de scheepvaart-routes. — Eenige bijzonderheden omtrent de rubbercultuur in Trinidad en Tobago.— Jaarverslag der Handelsvereeniging te Batavia. —

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De nieuwste afl. van dit tijdschr. is goeddeels gevuld met bijdragen over de Indiën, n.l.: Verkenning der Idenburgrivier in Nieuw-Guinea (1911).— De Wildeman-rivier (Zuid-Nieuw-Guinea), door F. F. van der Ven (met kaart). — De eerste uit Nederland naar Suriname gezonden landmeters. door F. E. Mulert. — Nota's betreffende de zelfbesturende landschappen der Westerafdeeling van Borneo (Sintang, Koeloe, Simpang en Soekadana). — Gegevens omtrent het eiland Halmaheira. — Exploratie van Nieuw-Guinea.

De Ingenieur.

Van de hand van den heer M. H. C. Baron du Tour bevat het jongste nummer van De Ingenieur „Aanteekeningen betreffende den aanleg der koloniale spoorwegen in Suriname, lijn Paramaribo-Kadjoe, 1904—1907", waarin, door benaderde cijfers, een overzicht wordt gegeven van baanvak-aanlegkosten in Suriname en diverse gegevens, op dezen aanleg betrekking hebbende.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour. En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 24 April 1912;
De Locomotief t/m 23 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 23 idem;
De Sumatrapost t/m 24 idem;
De Sumatrabode t/m 26 idem;
Tjahaja Sumatra t/m 25 idem;
De Indische Mercuur no. 21;
Weekblad voor Indië no. 1;
Kort Verslag Vergadering Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw;
De Banier no. 16;
Vrede door Recht no. 5;
Maandblad van de Vereen. v. Vrouwenkiesr. no. 7.

MEDEDEELINGEN.

Van het Koloniaal Museum:

Wij vestigen de aandacht op de **rede over Suriname**, die de oud-Gouverneur dezer kolonie, Mr. D. Fock, zal houden ter gelegenheid van de Jaarlijksche Raadsvergadering van het Koloniaal Museum. De voordracht wordt gehouden den 25en Mei a.s., des middags te half drie ure in het Brongebouw, Haarlemmerhout, te Haarlem. Belangstellenden kunnen zich om toegangsbewijzen wenden tot de Directie van het Museum.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
Dr. J. DEKKER, Secretaris.

Van het Informatie-Bureau:

(Heulstraat 17).

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor **vijf gediplomeerde apothekers**, die den leeftijd van 32 jaren niet hebben overschreden, de gelegenheid bestaat om voor den tijd van vijf jaren te worden benoemd tot tijdelijk militair apotheker der 2de klasse bij het leger in Nederlandsch-Indië, onder de volgende voorwaarden:

a. de tijdelijk militair apotheker ontvangt onmiddellijk nà zijne beëediging als zoodanig eene gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 2000, en krijgt recht op vrijen overtocht voor zich en zijn wettig gezin, als passagier der eerste klasse naar Nederlandsch-Indië en terug;

b. hij treedt van het oogenblik zijner eedsaflegging af, behoudens de uitzonderingen sub a, c, d, e, f en g, in alle rechten en plichten aan de betrekking van militair apotheker der 2de klasse bij het leger in Nederlandsch-Indië verbonden en geniet mitsdien dezelfde inkomsten, t.w.:

1o. van en met den dag der beëediging als tijdelijk militair apotheker tot en met den dag vóór de inscheping tot vertrek naar Indië (waaronder te verstaan de dag waarop het schip waarmede de reis naar Indië wordt gemaakt uit Amsterdam of Rotterdam vertrekt) een traktement naar reden van *f* 1600 's jaars;

2o. van en met den dag van inscheping sub 1o. bedoeld een traktement naar reden van *f* 3000 per jaar, hetwelk na 3 jaar dienst als officier wordt gebracht op *f* 3300 's jaars;

3o. genot van vrije woning van gouvernementswege of in stede van dien huishuurindemniteit, waarvan het bedrag varieert van *f* 40 tot *f* 70 's maands, naar de huurprijzen van particuliere woningen in de verschillende garnizoenen;

c. hij heeft het vooruitzicht om, voor zooveel de formatie van het korps militaire apothekers bij het leger in Nederlandsch-Indië dit bij het einde van he tijdelijk verband mocht toelaten, alsdan, bij gebleken geschiktheid voor zijne betrekking, met behoud van anciënniteit, onder genot van eene gratificatie van *f* 2000 over te gaan in het vaste korps militaire apothekers, met al de rechten en plichten daaraan verbonden en met verplichting om den Staat met inbegrip van den reeds in tijdelijken dienst doorgebrachteo diensttijd gedurende tien jaar als militair apotheker te dienen;

e. hij heeft of verkrijgt geen aanspraak op pensioen anders dan ter zake van ziels- of lichaamsgebreken, in en door den dienst ontstaan;

f. hij is niet onderworpen aan de bepalingen voor het weduwen- en weezenfonds voor de officieren van de landmacht in Nederlandsch-Indië; en

g. hij is verplicht tot onverwijlde terugstorting in 's lands kas van alle gelden, die wegens gratificatie en overtocht naar Nederlandsch-Indië van hem en zijn gezin aan hem of te zijnen behoeve voldaan, wanneer hij — anders dan wegens wèlbewezen ziels- of lichaamsgebreken — niet het gevolg van eigen moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag — van zijne tijdelijke verbintenis mocht worden ontheven, alvorens daaraan geheel te hebben voldaan.

Gegadigden zullen zich onverwijld hebben aan te melden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven request, onder overlegging van:

a. het apothekersdiploma;

b. een extract geboorteregister of ter vervanging daarvan eene akte van bekendheid;

c. een bewijs van Nederlanderschap;

d. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente waar requestrant gedurende de laatste zes maanden heeft gewoond;

e. een bewijs van voldoening aan de wet op de Nationale Militie.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1912 voor **twee studenten in de pharmacie** aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om onder genot van een subsidie van *f* 4000 te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië overeenkomstig het reglement, vastgesteld bij Koninkl. besluit van 27 April 1909 no. 29, laatstelijk gewijzigd bij Koninkl. besluit van 27 Februari 1911 no. 53, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich onder overlegging van de gevorderde bescheiden vóór 1 Augustus 1912 bij gezegeld request hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

Nederl. Staatscourant van 15 Mei 1912, no. 113.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereen. 1910, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over de jaren 1909 en 1910, enz.

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.

Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.,** plus 25 cent frankeerkosten.

c. Onze Oost II: Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij de Firma MARTINUS NIJHOFF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** zijn verkrijgbaar gesteld:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao,

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat No. 56.**

Zes dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch Duitsch of Maleisch.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Een juffrouw, oud 26 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 2 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam.

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Twee jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië.

Een geg. Ond.-Officier O.-I. L. voor eenig administratiewerk, geldinkasseeren, magazijnmeester.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Eene dame voor hygiënische ademgymnastiek.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Beschikbaar voor de reis naar Indië zes zeebaboes, waaronder twee waarvoor de halve pagagekosten kan worden betaald, en een inl. manl. bediende.

Eene officiersweduwe voor assistentie of besturing van eene huishouding.

Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op

....

Handteekening: *Woonplaats:*

....